

A MAGYAR BARLANKUTATÁS ÁLLÁSA AZ 1934. ÉVBEN.

Irta: KADIC OTTOKÁR DR.*)

A letűnt 1934. év folyamán a magyar barlangüggyel kapcsolatban olyan események történtek, amelyek messze túlhaladják a mi szerény barlangkutató munkásságunk határait. Két olyan mozgalomról számolhatok be mai közgyűlésünkön, amelyek, jelentőségünknel fogva, nemcsak bennünket, a barlangokkal foglalkozó kutatókat érdekelnék, hanem a legszélesebb és legmagasabb köröket, a kormányt és a képviselőházat is, foglalkoztatták.

Az első fontos ügy, amelyről beszámolni kívánok, az *erdőtörvényjavaslatnak képviselőházi tárgyalása*. Ez azért érint bennünket közelebbről, mert a törvényjavaslat a természetvédelmet s ezzel együtt a barlangok védelmét is felöleli. Az 1929. évben a Földművelésügyi Minisztériumban barlangtörvény-tervezetet dolgoztam ki; az volt a rendeltetése, hogy a hazai barlangügyet intézményesen rendezze. A Földművelésügyi Minisztérium Erdészeti Főosztálya az akkori időt nem tartotta alkalmasnak arra, hogy javaslatunk a képviselőház elé kerüljön. Ügyünkkel később a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium is foglalkozott. Itt az a gondolat merült fel, hogy a természetvédelmet a turista- és barlangüggyel egybevetve, önálló törvényjavaslatot dolgozzanak ki. Hosszadalmas tanácskozás után az illetékes tényezők végre abban állapodtak meg, hogy az említett ügyköröket az akkoriban revízió alatt állott erdőtörvény keretein belül törvényhozási úton rendezik. Így is lett. Az erdőtörvény-javaslatot közben a felsőház is elfogadta s mihelyt a javaslat törvényerőre emelkedik, a hazai barlangok védelméről gondoskodni lehet. Ez nagy haladást jelent barlangügyünk történetében, de korántsem jelenti a magyar barlangkutató intézményes rendezését. Hátra van még a barlangok tulajdonjogának, kutatójogának és gondozásának rendezése, valamint egy állami barlangkutató szervnek a létesítése.

A másik fontos barlangügy, amely nemcsak a hivatásos barlangkutatókat, hanem a legszélesebb köröket is a letűnt évben foglalkoztatta, az *Aggteleki barlang ügye*. Fölösleges, hogy ezen a helyen ismertesse azokat a szomorú állapotokat, amelyek Hazánk legkiválóbb

*) Felolvasta a Magyar Barlangkutató Társulat-nak 1935. évi februárius 26-án tartott IX. rendes tisztújító közgyűlésén.

barlangjában uralkodnak; céltalan volna vizolnom azt az áldatlan harcot, amely a barlang tulajdonjoga körül dult. A barlangnak tulajdonjogi bonyolultsága, a fellendítéshez szükséges anyagi eszközök hiánya és nem utolsósorban a veszített háború után erőre kapott lelki lehangoltság voltak az okai annak, hogy a Baradlával sehogysem tudtunk zöldágra vergődni. A letűnt év végre ezen a téren is örvendetes fordulathoz vezetett; a barlang ügye végleges elintézést nyert. Az történt ugyanis, hogy a barlang tulajdonosai: a Magyarországi Kárpát-Egyesület, ennek Gömöri Osztálya és az Abauj-Torna megyei érdekeltek az állam javára lemondtak tulajdonjukról, az állam pedig, nevezetesen a Kereskedelemügyi Minisztérium, a Magyar Turista-Szövetséget jelölte ki arra, hogy a barlang ügyeit intézze.

A Baradla ügyével Társulatunk is éveken át behatóan foglalkozott. Mikor 1926-ban egyesületünket megalakítottuk, első gondunk a Baradla talpraállítása volt. Ugyanabban az évben a Magyarországi Kárpát-Egyesület bevonásával megszerveztük az Aggteleki Bizottságot, amelybe minden érdekelt tényezőt bevontunk. Tagtársaink emlékezni fognak azokra a nagyjelentőségű tárgyalásokra, amelyek néhai HADIK JÁNOS gróf, PUKY ENDRE dr., CHOLNOKY JENŐ dr., de POTTERE GERARD, SÓLDOS BÉLA és PUTNOKY MÓRIC vezetése alatt hol Budapesten, hol Putnokon, hol pedig Tornanádaskán történtek. Ezeknek a megbeszéléseknek az eredménye a tornanádaskai memorandum lett, amely kijelölte azokat a teendőket, amelyek a barlang talpraállítására szükségesek. Minden a legnagyobb gonddal elkészült, sőt a munkálatokhoz szükséges anyagiakat is a kormány kilátásba helyezte, de ismételten közbejött gazdasági nehézségek szép terveink valóra-válását elodázták.

A múlt évben végzett barlangkutatásainkról beszámolva, sajnálatosul jelentem, hogy a m. kir. Földtani Intézet ebben az évben csak 6 hétig foglalkoztatott barlangkutatóval, de e rövid idő alatt is két hazai barlangban jelentékeny eredményeket értünk el.

Az első barlang, amelyben az Intézet költségén ásattam, a *Peskő-barlang* a Bükk-hegységben. Itt először HILLEBRAND JENŐ dr. társelnökünk, majd ÉHIK GYULA dr. végeztek próbaásatást. Feladatom tehát az volt, hogy a próbaásatások alkalmával elért eredmények alapján hozzájárjak a barlang rendszeres kiásatásához. Háromheti ásatás alatt 7 munkaerővel sikerült a barlangnak egy harmadát a fenékgig kiásni. Az átlag 2 m. vastag barlangkitöltés alsó sötétbarna és zöldes

szürke barlangi agyaga főleg barlangi medve maradványokat és az orinyáki ősember kultúrelmékeit foglalta magába. Feltűnő, hogy a paleolitos hőszközök ebben a barlangban aránylag csekély számban találhatók, míg a megmunkált csontok azokkal szemben elég gyakoriak, Paleolitos csonteszközöket barlangjainkban eddig csak elvétve találtunk, annál meglepőbb, hogy a Pesköben 12 céltudatosan megmunkált csonttárgyat gyűjtöttünk.

Az említett rétegekre először téglavörös, majd világossárga mészkötörmelékes barlangi agyag rakódott, tele apró csontokkal és alárendelve rénszarvas-maradványokkal. Emberi kultúraemlékek ezekben a lerakásokban gyéribben fordulnak elő, legérdekesebb darab egy rénszarvas-ujjperecből lyukasztott síp. A barlang felásatását feltétlenül folytatni és befejezni kellene. Számításom szerint a barlang teljes kiásatását egy hónap alatt elvégezhetjük.

Mint ismeretes, a Peskö-barlang a Bükk-hegység karsztfennsík-jának sziklás oldalában, az összes környező községektől távol esik s így megközelítése nehezkes. Hogy ezt a barlangot mégis teljes kényelemben félórai járással naponta el tudtam érni, ezt SZMRECSÁNYI LAJOS dr. egri érsek ur Önagyméltóságának köszönöm, aki a kutatás idejére a közeli vadászházat készséggel rendelkezésemre bocsájtotta.

A második barlang, amelyet a Földtani Intézet megbízásából feltártam, a balatonfüredi *Lóczy-barlang*. Ezt a barlangot első ízben 1930-ban kerestem fel és a Földtani Intézet megbízásából betömött kürtönyílást kibontattam, üregeit felmértem és feltárását ajánlottam. Több évi várakozás után csak a múlt évben kaptam újabb megbízást a Földtani Intézettől, hogy a barlangban tudományos szempontból ásatásokat folytassak; ezeket 10 munkaerővel 3 hét alatt végre is hajtottam.

A feltárt barlang 2 teremből, 1 oldalfolyósóból, 1 lejtős folyósóból, több rövidebb mellékjáratból, fülkéből és átjáróból áll. Mindezek az üregek jól rétegezett, padosan elváló mészköpadok között fejlődtek, s ez a körülmény a barlangnak egészen különös jelleget kölcsönöz. Szembetűnnek a falakon és a mennyezeten képződött kiöblösödések, amelyek arra utalnak, hogy a barlangban egykor bővizű patak folyt. Egy további földtani érdekessége a barlangnak az, hogy fenekét 20–50 cm. vastag sötétszínű, szilárd köréteg fedi, mely, az újabb vizsgálat szerint, mangántartalmu, kristályos kalcitrétegnek bizonyult. A barlang egyes üregeit aragonit-körözsák díszítik és a

barlangnak Elágazás nevű részében a barlang falai mésztufaszerű mállott anyaggá változtak. Ez az utóbbi két körülmény arról tanus-
kodik, hogy a barlangot bizonyos időszakban hővizek járták át.

A tudományos kutatás befejezése után a helybeli tényezők anyagi támogatásával a barlangot idegenforgalmi szempontból rendeztük. Al-
kalmassá helyen a barlangba új bejáratot törtünk, a lejtős járatokat
lépcsőkkel láttuk el, egyes részeket vízszintesre egyenlítettük és a be-
járatot kapuval zártuk el. A barlang kezelésére a helybeli vezetők
köréből Társulatunk kebelében *Balaton Bizottság* alakult, amely a to-
vábbi teendők feladatát vállalta. Tervbevettük a barlang bejáratának
kiepítését, egy bejárat épület megépítését, az arácsi autóútról a bar-
langhoz vezető 1 km-nyi dűlőutnak autóúttá való átépítését és a vil-
lanyvilágítás bevezetését. Ha mindez megtörténik, Balatonfüred kicsi,
de érdekes, európai színvonalon álló barlanghoz jut.

Ezzel a barlangkutató munkával tartozunk néhai LÓCZY LAJOS
emlékének. Boldog vagyok, hogy ezt a munkát én végezhettem, hogy
egy hazai barlang kutatásával és rendezésével egykori igazgatóm em-
lékének megörökítéséhez hozzájárulhattam. Hirdesse a Tamás-hegy al-
ján nyíló barlang is a közeli arácsi temetőben nyugvó LÓCZY LAJOS-
nak, a magyar tudósnak és hazafinak, nagyságát. Hogy ezt a kegye-
letes munkát elvégezhettem, többoldalú hathatós támogatásnak kö-
szönhetem. Köszönettel tartozom elsősorban mostani igazgatómnak,
LÓCZY LAJOS dr. egyetemi tanár úrnak, aki a kutatáshoz a hivatalos
megbízást adta és a szükséges költségeket engedélyezte. Köszönettel
tartozom továbbá Balatonfüred nagyérdemű közönségének, különösen
MESTERHÁZY FERENC dr. főszolgabíró és CSEPLŐ ERNŐ igazgató
uraknak, hogy ezt a fontos helybeli ügyet felkarolták és a barlang
rendezéséhez a szükséges költségeket megszerezték. Köszönettel tarto-
zunk végül IVÁN JÓZSEF polgáriiskolai igazgató úrnak is, aki a hely-
beli bizottság megalakítása körül fáradozott.

GAÁL ISTVÁN dr. választmányi tagunk, Bánhida község anyagi
támogatásával, hosszabb ideig a *Szelim-barlang*-ban végzett eredményes
ásatást. A hatalmas barlangkitöltés pleisztocén rétegeiből nagymennyi-
ségű csontanyag került a felszínre. A talált ősemberi kő- és csontesz-
közők arra engednek következtetni, hogy a barlangot a szolütrei és
magdaléni ember is felkereste. A holocén humuszlerakodás szintén
gazdag volt állati és emberi csontokban, valamint prehisztorikus kul-
turmaradványokban is. Minthogy a barlangnak túlnyomó részét kias-

ták, a megmaradt rész pedig nem kecsegtet különös eredménnyel, az érdemleges ásatás itt belejezettnek tekinthető. Az ásatásokhoz szükséges anyagi eszközöket LANG JÓZSEF községi főjegyző szerezte meg.

SAASD ANDOR dr. választm. tagunk Diósgyőr nagyközség anyagi támogatásával és a Borsod-Miskolci Múzeum megbízásából folytatta a *Diósgyőri-barlang*-ban megkezdett ásatásokat. Ezuttal az eifalazott barlangrész feltárására került a sor, ahol a barna mészkötörmelékű agyag felső részéből egy babéralaku lándzsahegy, az alsó részből pedig több protoszolütrei köeszköz került a felszínre.

JASKÓ SÁNDOR tagtársunk a Bakony délnyugati részében *végzett karsztmorfológiai tanulmányokat*. Bár terjedelmesebb karszterületek itt nincsenek, a triasz, jura és eocén mészkövek karsztosodásra elég alkalmasak s így helyenként tényleg karszttüneményekre akadunk. Patakos barlangok létezését hosszurányult, vakon végződő völgyek jelzik. Viznyelők, óriásforrások és barlangok szintén találhatóak. Tagtársunk a szentgáli köfejtőben, padosan elválló mészköben szűk bejáratu barlangot is fedezett fel, amely diaklázisok mentén fejlődött.

A Budapesti Egyetemi Turista-Egyesület Barlangkutató Szakosztálya ebben az évben is folytatta a gömör-tornai karsztvidék barlangjainak kutatását. Ezek a kutatások KESSLER HUBERT választmányi tagunk vezetésével részben a Baradlában, részben pedig a Vecsem-Bükkben történtek.

Először a *Baradlában*, a Retek-ág végén, az 1932. évben felfedezett barlangszakasz elágazásait kutatták át, annak megállapítására, vajjon a három mellékág közül melyik függ össze a felszínen levő Ravaszlyukkal. Kétségtelen, hogy a Retek-ágban folyó patak ebből a viznyelőből kapja vizét, de hogy melyik elágazás vezet a viznyelőhöz, azt most sem sikerült kideríteni. Bár mind a három elágazásban a folyó víz nyomai megvannak, még sem valószínű, hogy ezek vizüket a Ravaszlyukból kapják. Az idén újabb oldalágba hatoltak, amely 150 m. után szintén elágazik, az egyik ág 100 m. hosszú és tipikus eróziós járat; nagyon valószínű, hogy ez vezet a Ravaszlyukhoz.

További kutatás a főágban, a Vaskapunál, történt. Mint ismeretes, a barlang itt összeszűkül és majdnem derékszögben eltér eredeti irányától. A kutatóknak sikerült ezen a helyen egyenes átjáratot találni, amely a barlangi pataknak régibb medre lehetett s amely könnyebben járható, mint az eddigi kanyargós, könyökalkaku szakasz.

Fontos felfedezés történt a jösvafői szakaszban is, ahol az eltűnő

barlangi patak mélyebben fekvő medrét nyomozták ki. A barlangi patak ugyanis az Óriások-hegye alatt végleg eltűnik, Jósmafőnél viszont nagy forrás fakad a hegyoldalban. Régi feltevés, hogy a barlangban eltűnő víz mélyebb barlangjáratban folytatta útját és a jósmafői forrásban a felszínre kerül. Az ez évi szárazságot kihasználva, a kutatók három helyen a patak száraz medre alá vezető kürtőben leereszkedve, a sejtett mélyebb barlangjáratot tényleg megtalálták. Először az Óriások-hegye alatti víznyelőbe ereszkedtek a mélységbe, ahol egy még ki nem alakult vízszintes patakmederre akadtak. Innen tovább, a Csípkevár alatt, egy második levezető aknába ereszkedve, szintén megtalálták a mélyebben fekvő patakmedret. Végül a jósmafői bejáratától 350 m.-nyí távolságban, sziklatömbök között sikerült egy harmadik aknaszerű lejáratot kifürkészni, amelyben lemászva 25 m. mélységben ismét a mélyebben fekvő patakmederre találtak. Ez a mélység nagyjában egyezik a jósmafői forrás szintjével s így biztosra vehető, hogy tényleg megtalálták a barlangi patak mélyebben fekvő medrét. Mivel azonban ez teljesen száraz volt, fel kell tennünk, hogy a barlangi pataknak más mélyebben fekvő járatai is vannak és hogy a jósmafői forrást nemcsak a barlangi patak, hanem egyéb karsztvizek is táplálják.

A Baradlában végzett kutatásokon kívül barlangkutatóink még a *Vecsem-Bükköt* is felkeresték s újból bemászták a 103 m. mély Almási zombolyt. Itt ismét arról győződtek meg, hogy újabb eredményeket ezen a helyen csak tökéletesebb felszereléssel, különösen hosszabb dróthágcsókkal lehetne elérni.

Az utolsó hely, ahol kutatás történt, a szalonnai vasúti állomás melletti köfejtő volt, ahol 23°-os hőforrás fakad. Valamivel tovább hasadék nyílik, amelybe bemászva, a kutatók nagyobb terembe jutottak. Az üreg falait ugyanolyan körözsák díszítik, mint amilyeneket a Szemlőhegyi barlangban ismertünk meg. A terem alján víztócsa foglal helyet, amelynek hőmérséklete 23°. Ez az érdekes jelenség igazolja azt a feltevést, hogy a Szemlőhegyi barlang körözsáinak rendkívül dus kifejlődése, őskori hővizek létezésével hozható összefüggésbe.

Örömmel jelentem, hogy a románok által megszált hazai területen is ebben az évben megindult a barlangkutatás. Oravicabányán ez évi februárius hóban megalakult az *Erdélyi Kárpát-Egyesület Krassói Osztálya barlangkutató szakosztálya*. E szakosztály lelkes tagjai még ebben az évben két jelentős barlangban végeztek kutatást, és pedig a

pauleászkaí Böckh János-barlangban és a Stajerlak közelében levő Bohuj-barlangban.

MOLNAR K. ARPÁD az osztály főttkára a *Böckh János barlang*-ban végzett kutatásokról a következőképpen számol be. A Plávi-hegy délnyugati oldalában nyitó barlangot első ízben május elején keresték fel a kutatók. Leereszkedve a meredek lejáróban, 40 m. mélységben hatalmas, cseppkövekkel diszitett csarnokba érkeztek, ahonnan többfelé kisebb termek, folyósok és egyéb melléküregék nyílnak. Az egyik mellékágban folytatva útjukat, több pompás, cseppköves üregen áthaladva, kristálytisza tóhoz jutottak. Mivel semmiféle alkalmosságuk nem volt, hogy a tavon átkeljenek, a kutatók kénytelenek voltak visszafordulni, elhatározva, hogy alkalmas felszereléssel újból felkeresik a barlangot. Ez május végén történt, amikor a szükséges faanyagot beszerezve és azt a barlangba szállítva tutajt állítottak össze, s a tavon átkelve további szebbnél-szebb cseppkövekben bővelkedő új üregeket fedeztek fel. Egy utolsó januárius hó elején tett, kirándulás alkalmával a barlang legszebb részeiről fényképfelvételeket készítettek.

A stajerlakai 2.5 km.-nyi hosszú *Bohuj-barlang*, mint ismeretes, a Bohuj-patak medrének földalatti folytatása. A barlang két főszakaszra oszlik. Az első szakasz a patak eltűnési helyétől számítva 900 m.-ig terjed az u. n. középső kijáratig, ahol magas kürtő a felszínre vezet. A másik szakasz a középső kijáratától mintegy 1500 m.-nyire nyúlik a barlang tulsó nyílásáig, ill. a patak kifolyásáig. A barlangban folyó patak igen sok nehézséget okoz annak bejárásánál, olyannyira, hogy alig hihető, miszerint ember azt valaha végigjárta volna. A patak több helyen tóvá duzzad, másutt vizeséseket alkot, ismét más helyeken meredek sziklák között folyik s vannak szakaszok, ahol a járat a'ig 1 m. széles, vagy pedig a menyezet a víz tükre fölé 0.5 m.-nyire süllyed. Ilyen körülmények között kutatóink vállalkozása igen izgalmasnak ígérkezett. A barlangot ismételve, hol tutajjal, hol keskeny csónakkal végigjárni iparkodtak, vállalkozásuk azonban sehogysem akart sikerülni. Az utolsó kísérlet június végén történt, amikor a kutatók két csapatra oszlottak. Az egyik csoport a barlang bejáratánál, a másik pedig annak kijáratánál hatolt a belsejébe. Hosszadalmas és küzdelmes viaskodás után két csoport végre találkozott s ezzel megtörtént a már-már lehetetlennek látszó vállalkozás: kutatóink végigjárták a Bohuj-barlangot.

Üdvözöljük bátor honfitársainkat lelkes barlangkutató törekvé-

seikben annál is inkább, mert állandó összeköttetést tartanak fenn velünk, kutatásaikról állandóan tájékoztatnak bennünket, barlangleírásokat, barlangképeiket és barlangfelvételeiket Társulatunknak rendszeresen küldik.

Ha visszatekintünk az utolsó években történt barlangkutató munkásságunkra, örömmel látjuk, hogy ügyünk évről-évre nagy lépésekkel halad előre. A barlangkutatás tudományos és idegenforgalmi jelentőségét a legszélesebb és legmagasabb körökben egyaránt kezdik felismerni. A magyar barlangügy immár erős gyökereket hajtott a magyar földbe és fontos tényezője lett a hazai kultúra-törekvéseknek.

A PAULEASZKAI BÖCKH JÁNOS-BARLANG.

Irta: MOLNÁR K. ÁRPAD

Évekkel ezelőtt, régi könyvek között kutatva kezembe került KORMOS TIVADAR dr.-nak leírása a pauleszkaai erdőben levő barlangról. Már akkor elhatároztam, hogy utánanézek e barlangnak és esetleg folytatását feltárom. Az idő lassan múlt és a terv csak terv maradt.

1934. februárius 18-án megalakítottuk az Erdélyi Kárpát-Egyesület krassói osztályát Oravica székhellyel, majd nemsokára megalakult a barlangkutató szakosztály is. Így vágyaim valóra váltak s összes barlangjainkat rendszeresen feltárhatjuk és térképezhetjük.

1934. április 8—10-én, háromnapos tura keretében, tervbe is vetjük, hogy ezt a barlangot felkeressük. Április 9-én délután 3 órakor érkezünk Pauleázkára a Plesiva felől s még e délután megkértük az erdőőrt, hogy vezessen el bennünket a barlanghoz. Az erdőőr készséggel elvezetett bennünket a Krohanul maren levő üreghez. A leírás szerint ez a barlang nem az volt, amelyet kerestünk. Kötél nem volt nálunk s így lemászni nem tudtunk. Az erdőőr közölte velünk, hogy még van egy másik barlang is a közelben, s ha ez nem az amelyet keresünk, akkor a másik, a Plavi hegyen van. Miután már fáradtak voltunk és az eső rákezdett, a turát másnapra hagytuk. Legnagyobb sajnálatunkra azonban ez a tervünk sem sikerült; az eső nem szün-